

cions: *autar* < *ayuntar*, *Vallunquera* o *Unqueira* JUNCARIA (MzPi., *Orig.*, § 42.5; Coromines, *RFH* VI, 247), i d'aquí *ailaga* o *abulaga*. En fi no és impossible que a crear la forma més arabitzada *ǧāulaq*, *-aqa*, contribuís la confusió de *yulāqa* amb un mot del tot diferent: *ǧāulaq*, 'arca, caixa', 'saca' (*RMa.*, *Boqtor*), que per cert era també d'origen estranger en àrab però ja venia d'Orient, i hi entrà millor, vist el sentit de l'arrel àr. *ǧ-w-l*;¹¹ però potser no és necessari aquest altre encontre, car per a la gent de fonètica romànica el *ain* aràbic sona com una espècie de *a* gutural, i devien sentir *caullaiq* o simplement *aullaiq* quan els agarens pronunciaven *cuillaiq*, i per tant es pot concebre que *ǧāulaq* surti d'una pronúncia espanyola de *algēlaq* per l'acció d'aquell mot.

Restava a trobar afinitats basques o ibèriques per al nostre tipus *AJELAGA o *AGELAGA. Sembla important el detall que el nostre mot passa per ser estrany al gascò i a la zona càntabro-lusitana, on regna el tipus cast.-gall. *TOJO* (qui sap si emparentat amb el basc *ote*). Així s'ha assegurat i jo mateix ho vaig admetre. Convé, però, restar receptiu, sense partits presos. ¿No té res a veure amb *argelaga* el basc baztanès *elokadi* «sitio espinoso entredado con zarzas, intransitable»? (Azkue). Essent *-di* el sufix col·lectiu corrent en basc per a vegetals, ¿correspondria això a un nom de planta d'una forma com *eloka*?¹² El fet és que hi ha un *Soum de Gelaque* a la Vall d'Ossau, 1400 alt., damunt Ferreres, 12 km. al SE. de Laruns.¹³

I fonèticament correspondrien bé a la nostra base *AIEL-, encara que sigui amb sufixació diferent, els mots del tipus *ejelasso* «branche de sapin» propi de la vall d'Arrens, *yelasso*, del Baix Lavedà, *illasso* dels diversos pobles de l'Alt Lavedà, id., *elasses* d'un de la Vall d'Aura amb el significat de «aiguilles de sapins», vers els quals crida l'atenció Rohlf's, en la nova ed. de *Le Gascon*, § 419, p. 101, evidentment derivats de *ejéu* que és «aiguille de sapin» a la Vall d'Arrens (Rohlf's i Palay), *jiu* en un dels pobles de l'Alt Lavedà, amb el sentit de «aiguille de sapin» i *ajiu* a la V. d'Aura (Soulé Venture). En tot cas hem de rebutjar l'etimologia *ACILE (derivat de ACIES 'tallant') atribuïda a això en el *FEW* (xxi, 72), per més que no la desdenyi Rohlf's, car és fonèticament impossible: ci de cap manera no podria donar el *ye-* o *e-* o *i-* de les formes *yelasso*, etc.; en canvi, com que les agulles d'avat són quasi tan punxents com les d'argelaga, la connexió amb el nom d'aquesta és perfectament admissible.

Fa rumiar la colpidora semblança fonètica amb *arceraca* nom d'una mena de vinya que Plini assimila a l'*argitis* descrita per Virgili (*Geòrg.* II, 99), majorment essent així que també en parla Columel·la, i que n'hi ha variant *arcelaca* (Walde-H., i Ernout-M.): sembla entendre's que l'assimilació a l'*argitis*¹⁴ resta molt incerta, i ens podríem preguntar si els agrònoms llatins coneixien el mot de bona tinta i li donen un significat aproximadament segur; si no, podríem veure-hi un vell antecedent ibèric de l'*argelaga*; però per poc cert que sigui que es tracti d'una forma o altra de vinya,⁶⁰

més convincent resulta, per ara, pensar en una vaga semblança (qui sap si agreujada per mss. d'humanistes innovadors i massa coneixedors de mots romànics), car en tot cas es fa ben difícil de creure en una forma del nostre mot que ja tingués *arg-* o *arc-* amb *r* en l'Antiguitat.

En una cassida d'Abulhàssan de Còrdova (S. XII:) surt el nom de lloc '*Ayáll*, en un altre passatge '*Ayála*, forma confirmada per un altre text (García Gómez, *Al-And.* I, 99), que Casiri identificava amb *Elda*, la vila xurra dependent d'Alacant. El canvi de '*Ayála* en **Aella* i *Elda*, seria, efectivament, molt possible, i no hi ha dubte que com a nom d'*Elda* trobem en efecte, molt repetidament, formes com *Eila* o *Elha* a tota l'Edat Mitjana; al costat d'*Elda* es creà *Nov-elda*, i també hi hagué la forma *Novella*, que per cert sembla ser l'originària del nom d'un poble homònim *Novellè* a l'O. de Xàtiva.¹⁵ Però d'altra banda el nom recorda fortament l'*Ayala* d'Àlaba, i també els dos *Aielo* de la zona Xàtiva-Gandia; *Ihalor* (*Iyalar*), forma primitiva d'*Alaior* (Menorca); *Aialt* despoblat de Castell de Castells; *Aiela* partida de Novelda; *Aials* nom d'un morisc de Senija c. 1600. És clar que tot això és pre-romà. Si té res a veure amb *AJELAGA ja és de més mal assegurar, però no és gens inversemblant. I he arribat a la convicció que en el nom de la nostra vila rossellonesa d'*Argelers* i en l'*Argelès* gascò del Lavedà, també tenim un representant probable d'aquest tema AIEL- nom de plantes punxents. Car no crec possible fonèticament justificar que siguin variants d'*argiler* derivat d'*argila*: *-ǧel-* pot passar i és natural que passi a *ǧil* abans de l'accent, però un canvi invers, i repetit per a dues poblacions tan importants (i tan sovint esmentades des de l'Edat Mitjana), em sembla injustificable. No hi ha dubte que també es troba *Argilers* com a variant de *Argelers* en els documents, i per cert sovint i des d'antic. Tant com es vulgui! Però en aquest sentit sí que, tant la fonètica, com una natural etimologia popular, recrear en constantment la forma aparentment derivada de *argila*. Solament si l'altra era l'originària i restà sempre la pròpia de la pronúncia popular i tradicional, es concep que *Argelers* hagi acabat per imposar-se en definitiva.¹⁶

DERIV.: *Argelagada*. *Argelagar*: col·lectiu que sento com a *arçelagá* a Saünc (Benasc), *-gar* Vilamarxant, Canals (*arç-*), Vall d'Ebo (*arç-* i *arç-*), Xàbia, Fageca (*arç-*), Xixona; a Orxeta vaig anotar *alǧilagár* (seria la forma amb *l* etimològica?); *arçelagál* a l'Alt Pallars (Malmercat, Mont-ros); *alagar* en l'Alt Aragó (Ascara); *argelagó*; *argelaguer*; *argelaguera*; *argelaguet*. Bast.-Bass. (151) dona un ex. del b. ll. *argilagare* en un doc. pallarès de 955 i un de *argelagariis* en un de l'Urgellet de 935.

¹ C. Brunel, *Les plus anc. chartes en l. prov.*, 182.13. Quant al nom d'*Argelaguer* prop de Besalú també el tenim en un doc. de 1017 i *Argellagario* 1004 en els nostres repertoris, encara que no sigui en docs. tan ben estudiats. — ² *Alága* usava, a Echo, Mz. Coarasa (*ASNSL* CLXVII, 246, v. 41);